Izhaja vsak dan razen nedelj in praznikov.

Issued daily except Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori: 2657 So. Lawndale Ave.

Office of Publication: 2657 So. Lawndale Ave. Telephone Lawndale 4635

LETO—YEAR XVII. Cena lista je $6.00. Entered as second-class matter January 23, 1919, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. Chicago, Ill., pondeljek, 29. decembra (Dec. 29), 1924. Subscription $6.00 Yearly. ŠTEV.—NUMBER 305.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

KDAJ FRANCIJA PLAČA SVOJE DOLGOVE?

ŠE NE TAKO KMALU, AKO NE BODO ZNIŽANE OBRESTI.

V kapitalističnem gospodarskem sistemu ne more biti drugače.

Washington, D. C. — Francija ne bo plačala svojega dolga Združenim državam preje kot v 50 do 75 letih, ako se ne znižajo obresti glavnice $4,500,000,000, ki jih ima zdaj plačati, na dve od sto ali pa še manj.

Tak je položaj, ki ga imata rešiti poslanik Jusserand in ameriška komisija za povračilo dolga.

Fakt je namreč ta, da je Francija danes toliko dolžna, kolikor je znašalo njeno narodno premoženje, preden je pričela svetovna vojna. Njen dolg je bil velik še pred izbruhom svetovne vojne, v vojnem času si je pa izposojevala denar, kakor človek, ki je že nad vsem obupal. Izposojevala si je denar v Ameriki, Britaniji, sploh povsod, kjer ga je dobila. Ko je nehala vojna in je bilo sklenjeno premirje, si je Francija še nadalje izposojevala, njeni politikarji so pa prikrivali francoskemu ljudstvu, da se Francija nahaja v bankrotnem položaju. Trdili in govorančili so ljudstvu, da je vse krito z nemško odškodnino. La[illegible]nost po brezkončnem odplačevanju od[illegible]odnin od strani Nemčije je vodila do drage okupacije nemškega ozemlja in končno do Dawesovega načrta, ki pripozna tirjatve vseh aliiranih in pridruženih sil.

Jusserand vprašuje, da se darujejo vse obresti od deset ali dvanajst let. On trdi, da bi tak moratorij dal Franciji [illegible] oddiha, po katerem postane tako močna, da bo lahko odplačevala Ameriki. Ameriška vlada bo morala plačevati obresti od tega dolga ameriškim vlagateljem, ki imajo obveznice svobode in iz katerih se je posodil denar Franciji.

Kadar bo zadeva prišla pred senat, bodeta senatorja Borah in Norris naglašala, da državni department ni tirjal Francije zadnjih pet let in zahteval, da plača dolgove, ko so se razvijali francoski militaristični načrti in se je razvila francoska militaristična sila z ameriškim denarjem. Sedaj bodo priznali, da je denar izgubljen. Francozi so ga vrgli proč v svojih vojnah in intrigah proti Rusiji, Nemčiji in Britaniji. Ampak ta nauk je treba razumeti. Franciji se ne more zaupati v bodočnosti.

V vojaških krogih v Washingtonu sodijo, ker Francija ni plačala svojih dolgov, da se prijateljski stiki med Združenimi državami in Britanijo še bolj utrdijo, ker je Britanija pričela plačevati, kar dolguje. Oni argumentirajo, kadar bo grozila prihodnja vojna, se bo hvalila Britanija, češ, da je držala svojo besedo, o Franciji se bo pa govorilo nasprotno. Francija bo imela velike potežkoče, ako bo iskala posojilo v prihodnji vojni. Njen prestiž in diplomatično blufanje sta poznana pri narodih, s katerimi bo mogoče imela spore.

MALA ANTANTA IN SOVJETI.

Čehoslovaška predlaga priznanje sovjetske vlade.

New York, N. Y. (Izvestilni urad S. H. S.) — V dobro poučenih krogih se govori, da je Čehoslovaška predložila Jugoslaviji in Rumuniji priznanje sovjetske vlade v Moskvi. Čehoslovaški politični krogi smatrajo to za potrebno zaradi učvrstitve mednarodne stabilizacije.

Čehoslovaška vlada je sklenila, da sama stori to, če bi Rumunija in Jugoslavija odklonili njen predlog. Misli se, da je ta čehoslovaški svet izzval predlog Rumunije, da se sprejme Poljska v malo antanto in da se s tem močneje zavaruje za slučaj priznanja sovjetske vlade.

Pričakuje se sestanek ministrov male antante zaradi rešitve tega vprašanja.

Pregled dnevnih dogodkov.

Amerika.

Kidder, Peabody Co. obsojena na $10,534,109 odškodnine.

Kanadski bankirji se branijo odgovornosti.

Kdaj Francija plača svoj dolg Ameriki?

Ostra zima, kakršne ne pomnijo pol stoletja.

Jugoslavija.

Cankov sprejet v Belgradu s sovražnimi demonstracijami; žandarji so ga branili.

Ninčič izjavil, da je Jugoslavija nevtralna glede Albanije.

Po svetu.

Sovjeti obtožili angleško torijsko vlado, da snuje alijance in lige proti Rusiji.

Francoski vojni minister dejal, da je Francija pripravljena na vojno.

Zavezniki "odkrili" veliko zalogo orožja v Nemčiji.

Podržavljene industrije v Avstraliji se izplačujejo.

Kidder, Peabody Co. obsojena na odškodnino.

OBRAVNAVA POKAZUJE UMAZANE KAPITALISTIČNE METODE.

V konkurenčnem boju je kapitalistom vsako sredstvo dobrodošlo.

Boston, Mass. — Tvrdka Kidder, Peabody Co. spada med vodilne bančne interese v Novi Angliji. Ona kontrolira kar celo vrsto industrijskih podjetij. Ta tvrdka je zdaj vložila priziv proti razsodbi za $10,534,109, katere mora plačati kot odškodnino George F. Willetu in tovarišem, ker so izgubili kontrolo nad American Felt kompanijo in drugo lastnino zaradi zarotniškega početja obtožencev.

Tako visoke odškodnine še ni bilo priznane v Novi Angliji. Obravnava je trajala trinajst mesecev in je vzbudila veliko zanimanje. Bančna skupina, obstoječa iz tvrdk Kidder, Peabody Co., F. S. Moseley Co. in Rogert F. Ferrick, je uničila Willetta in njegove tovariše na prav enostaven način. Hotela jim ni dati posojila na dobre vrednostne papirje. In ker je imela stike z bankami v New Yorku, se je z njimi dogovorila, da niso dobili posojila tudi drugje.

V skupini American Felt kompanije spada tudi Roxbury Carpet kompanija, proti kateri je organizacija United Textile Workers vodila stavko skozi več mesecev, ker je bila znižana mezda. Znižanje mezde je navadna reč, kjer Kidder, Peabody kompanija dobi kontrolo nad podjetjem. To se je zgodilo tudi pri Waltham Watch kompaniji, kjer so tudi zastavkali delavci zaradi znižanja mezde.

Bivši državni pravdnik Frederick Katzman, ki je vodil tožbo proti delavcema Saccu in Vanzettiju, je eden izmed trideset odvetnikov, ki jih je imela Kidder, Peabody kompanija na plačilni listi ob času dolgotrajne obravnave.

ČUDNA SO POTA JUSTICE.

Washington, D. C. — Sodnik Bailey, član višjega sodišča Distrikta Kolumbije, je podučil poroto, da ne postoji najmanjša pravna opravičba za aretacijo 21 komunistov in simpatičarjev, katere je aretirala policija na Robert Minorjevem shodu dne 9. aprila 1923. Ampak porota ni vseeno spoznala krivim policijskega lajtnanta Lawrence O'Dayja, da je odgovoren za aretacijo Clarence Rosenbergerja. O'Day je bil tožen za pet in dvajset tisoč dolarjev odškodnine. Porota ga je oprostila na podlagi tehničnega vzroka. O'Day je trdil, da je aretiral veliko drugih oseb, ni pa aretiral Rosenbergerja. Rosenberger pa ni imel drugih prič kot sebe. Vse druge osebe pa ne morejo tožiti policijskega lajtnanta, akoravno je priznal, da jih je aretiral, ker je zadeva že zastarela.

Selig Brez, Rosenbergerjev advokat, je takoj vložil obvestilo za novo obravnavo.

KANADSKI BANKIRJI SE BRANIJO ODGOVORNOSTI.

POSLUŽIJO SE ZELO BEDASTIH IZGOVOROV.

Garantirana odgovornost uničuje po njih mnenju finančno bistroumnost!

Vancouver, B. C. — Bankirji in finančniki v Kanadi se ne počutijo prav dobro, odkar ljudstvo vedno glasno zahteva, da mora vsaka banka položiti poroštvo za vsakega vlagatelja do $3,000. Bankirji in finančniki so se obrnili do nauzdanega časopisja, da odvrnejo od sebe to nevarnost. V interesu finančnikov piše članke sir John Willison, glavni lakaj ultratorijcev.

Ta plutokrat argumentira v svojih člankih, da bi garantirano poroštvo uničilo finančno bistroumnost. On trdi, da vlagatelji, ki nalagajo denar v bankah proti nizkim interesom, ki so prejele poslovnico od Kanade, nimajo pravice zahtevati drugega poroštva, kot je v navadi pri najbolj navadnih in preprostih kupčijah.

Willison seveda ne pove v svojih člankih, kaj je delala takrat finančna bistroumnost, kadar so banke bankrotirale. Najbrž je finančna bistroumnost spala, akoravno niso banke dale svojim vlagateljem poroštva za zaupani denar.

Od leta 1900 so se bančne kupčije v Kanadi pomnožile za 1,100 odstotkov, glavnica je pa narasla le za 84 odstotkov, število bank se je pa znižalo od štirideset na štirinajst. Tekoče premoženje bank, ki imajo kanadsko poslovnico, je danes za 47 miljonov dolarjev nižje, kot je bilo pred pet in dvajset leti.

Ko je bankrotirala Home banka, je izgubilo na stotine malih vlagateljev svoje prihranke. V Fernieju, B. C., so rudarji izgubili v tej banki tri četrt miljona dolarjev. Zdaj je zima tukaj in siromaki so brez sredstev.

Bančni interesi so sistematično dajali podporo ali subvencijo časnikom v Kanadi z oglasi in posojili. Nekaj mesecev preje, preden je banka bankrotirala, so vsi dnevniki priobčili račun banke, ki je izkazoval $232,539.17 dobička. In seveda pod računom so prinesli komentar: "Delničarji se naj zahvalijo glavnemu ravnatelju, njegovemu pomočniku in drugim bančnim uradnikom, ker so tako uspešno vršili svoje dolžnosti . . ."

Nekaj mesecev kasneje ni bilo nikjer te rezerve, dva miljona njenega kapitala je izginilo in obveznosti banke so bile za $9,500,000 višje, kot njena glavnica. Ravnatelja banke, ki sta največ zakrivila, da je banka bankrotirala, sta prejela od šest do osemnajst mesecev ječe z izgledom, da bodeta kmalu pomiloščena.

Tudi tukaj velja izrek, da male tatove obešajo, velikim pa odpuščajo.

Na stotine revežev je bilo ociganjenih za njih prihranke. Krivci pa niso bili toliko kaznovani, kot sestradan delavec, ki ukrade hleb kruha, da oteši glad sebi in svoji družini.

Pa pravijo, da je justica slepa dama!

MEHIŠKI BANDITJE NAPADLI VLAK.

Ubili so sedem oseb.

Mehiko, Meh. — Petdeset oboroženih banditov je pri El Cobru, ki se nahaja južno od Saltilla, napadlo potniški vlak. Najprvo so spravili lokomotivo s tira, na to so napadli vojaško stražo, obstoječo iz šest mož, ki so jo pobili do zadnjega moža. Ubili so tudi neko žensko. Več potnikov je bilo ranjenih v boju, v katerem so se vojaki izkazali kot dobri brambovci. Preveč je bilo banditov.

Iz Saltilla so oblasti takoj odposlale oddelek vojakov, da sledi banditom, ki so pred svojim odhodom oplenili ekspresni voz.

V mesecu oktobru so banditje izvršili ravnotak napad blizo železniške postaje Carneros.

Francija je pripravljena na vojno.

Zavezniki so našli v Nemčiji skrito zalogo 100,000 cevi za strojnice — zdaj ko je treba izprazniti kolinsko obmostje.

Paris, 27. dec. — "Echo de Paris" je izvedel iz "absolutno zanesljivega vira," da zaključek zaveznikov, da se izpraznitev Kolina (Cologne) odgodi za nedoločen čas, temelji na odkritju velike zaloge puškinih in strojničnih cevi v Nemčiji. Omenjeni list poroča pod debelim naslovom, da je medzavezniška vojaška kontrolna komisija v Nemčiji zavohala skrbno kamoflažirano zalogo blizu Berlina; v zalogi je 75,000 do 100,000 cevi za puške in strojnice. To je kršenje versaljske pogodbe, pravi list, in zato je ententa odgodila evakuacijo obmostja pri Kolinu.

O tem odkritju so včeraj debatirali tudi v francoski zbornici. Desničarji so grmeli o pripravljenosti Nemčije na novo vojno, Francija pa da ni niti malo pripravljena kakor ni bila leta 1914. Tedaj je vojni minister, general Nollet, izjavil: "Nov vrhovni narodni obrambni svet, katerega je ustanovila Herriotova vlada, dela noč in dan v sporazumu z vsemi prizadetimi industrijami na pripravah za popolno mobilizacijo vseh industrij za slučaj nove vojne." Drugi govorniki so pojasnili, da bo Francija kmalu imela dovolj svojega bombaža v severni Afriki za eksplozive in novoiznajdeno kurivo za motorje osvobodi Francijo od uvažanja ogromnih količin gazolina za vojne potrebe.

Te izjave so nekoliko potolažile nacionaliste v zbornici.

Nacionalizirane industrije se izplačajo.

Državna podjetja v Avstraliji izkazujejo dobiček.

Melboune, Avstralija. — (Fed. Press.) — Uradna statistična poročila pokazujejo, da so sledeče državne industrije v Victoriji naredile dobiček v letu, ki je končalo 1. junija 1924:

Tovarna sladkorja iz pese $95,080, državni zavarovalninski department zoper telesne nezgode $50,470, državni premogovnik mehkega premoga v Wonthaggiju $17,735, državni premogovnik rjavega premoga v Morwellu $22,175, državne parne žage $10,190 in državne lesne tovarne $320.

ZARADI CARSKEGA PRESTOLA.

Rusko častniško društvo v Beogradu se je razcepilo zaradi različnega posmatranja kronskih pretendentov.

Ko je Wranglova vojska doživela neuspeh proti sovjetom, je on s 40,000 Rusov našel pribežališče v Jugoslaviji. Častniki so tedaj ustanovili društvo za izvajanje svojega dela.

Kandidatura za izpraznjeni ruski prestol velikega kneza Nikole Nikolajeviča na eni, in velikega kneza Cirila Mihajloviča na drugi strani je izzvala razkol v častniškem društvu. Predsednik polkovnik Romanov in 39 članov se je ločilo in so osnovali novo društvo za delo v prid Cirilu. Ta skupina je vzela pečate, knjige in društveno premoženje v znesku 31 tisoč dinarjev.

Druga skupina je vložila tožbo pri nadležnih oblastih, in sedaj se pričakuje odločitev, komu pripada denar in pečati.

EN DAN POČITKA V TEDNU ZA OGNJEGASCE.

Washington, D. C. — V glavnem stanu strokovne organizacije gasilcev Fire Fighters International Association so prejeli brzojavko, ki naznanja, da se je večina ljudstva v kanadski provinci Alberta izrekla za en dan počitka v tednu za ognjegasce. Po vseh mestih je bila ljudska večina za počitek. Izjemo tvori le mesto Calgary.

Demonstracija proti Cankovu v Belgradu.

Silne množice ljudstva sprejele bolgarskega diktatorja s klici "Doli s krvnikom, doli z morilcem delavcev in kmetov!" na kolodvoru. Policija je morala čuvati Cankova. Jugoslovanska vlada izjavlja, da je nevtralna glede Albanije.

Belgrad, Jugoslavija, 27. dec.— Bolgarski ministrski predsednik Cankov, ki je prišel včeraj v Belgrad, je bil sprejet na kolodvoru s tako sovražnimi demonstracijami, da je morala policija razgnati ljudske množice in aretirati večje število oseb. Ko je zunanji minister Ninčič, ki je osebno sprejel Cankova, prosil demonstrante, naj mirujejo, je bil še on izžvižgan.

Vladi naklonjeni listi ardito oštevajo demonstrante, dočim listi opozicije kritizirajo Cankova. Cenzor je zaplenil "Novosti" radi članka z naslovom "Krvnik je med nami". Članek se med drugim glasi, da reakcijonarne balkanske vlade delajo zvezo z Mussolinijem.

Ko se je Cankov pokazal na kolodvoru, ga je več tisoč oseb sprejelo s klici: "Doli s krvnikom, doli z morilcem kmetov in delavcev!" Cankov se je komaj zmuznil v kolu močnega policijskega kordona skozi množico.

Vlada je sinoči objavila komunike, v katerem pravi, da so dejanske težkoče na Balkanu lahko poravnane, če se Jugoslavija in Bolgarija zedinita v boju proti boljševiški nevarnosti.

Zunanji minister Ninčič je včeraj poročal o albanski situaciji.

"Jugoslavija nima nobenega vzroka za intervencijo," se glasi poročilo. "Jugoslavija hoče biti nevtralna kakor je Italija, čeprav je Albanija na napačnem stališču. Italija — s katero smo v dobrih prijateljskih odnošajih — in Jugoslavija sledita premizenju Pašiču, ki želi svobodno in neodvisno Albanijo".

BOJ GLEDE MUSCLE SHOALSA ŠE NI KONČAN.

Uprava bo najbrž izgubila bitko.

Washington, D. C. — Ko prične razprava po božičnih praznikih v senatu, bo senator Norris vodil končni naskok na Coolidge-Underwoodovo predlogo za oddajo Muscle Shoalsa v najem, o kateri zdaj govore, da jo Coolidge več ne podpira.

Underwood bo poražen in sile uprave se pridružijo nazadnjaškim demokratom, da bo sprejeta Jonesova predloga, po kateri bo oddala v najem podjetje komisija petih članov, katere imenuje predsednik ako kongres potrdi sugestijo komisije. Ako ta načrt ponesreči in bo predloga sprejeta, tedaj bodo Norris in drugi podporniki vladnega obratovanja pričeli z bojem proti posameznim določbam v pogodbi. Oni so prepričani, da lahko porazijo vsak načrt za obratovanje Muscle Shoalsa po privatnih interesih.

Po Norrisovem načrtu bi se skozi leto dobilo pri Muscle Shoalsu in višje gori v reki Tennessee en miljon konjskih sil mesto sto tisoč konjskih sil, ki bi se dala dobiti po Underwoodovem načrtu.

OČETOMORILEC SPOZNAN UMOBOLNIM.

Chicago, Ill. — 25-letni George Shaw, ki je s sabljo prebodel svojega očeta, je bil spoznan umobolnim. Iz celice so ga prepeljali v jetniško bolnišnico.

Pred tremi tedni je v neki obcestni krčmi napadel in pretepel tri goste.

Shaw zdaj trdi, da se ne spominja, da bi bil s sabljo zabodel svojega očeta.

VREME.

Chicago in okolica. — V torek ne toliko mraz in sneg. Zmerni vetrovi z juga. Temperatura zadnjih 24 ur: najvišja 5, najnižja —13. Solnce izide ob 7:18, zaide 4:27.

Sovjeti obtožili Anglijo podpihovanja.

Steklov pravi, da je londonska torijska vlada začela organizirati balkanske in baltiške alijance proti sovjetski Uniji.

Moskva, 27. dec. — Steklov, urednik moskovskih "Izvestij", je v članku z dne 23. decembra obdolžil Anglijo, da je začela organizirati protiboljševiške lige in alijance med reakcijonarnimi državami ob Baltiškem in Črnem morju.

"Angleška konservativna vlada agitira proti sovjetski vladi povsod, kjerkoli more," piše Steklov. "Angliji je uspelo, združiti vlade Rumunije, Bolgarije in Jugoslavije v balkanski blok proti sovjetski Uniji; zdaj poskuša združiti Finsko, Estonijo in Latvijo v baltiško ligo, katero bo podpirala Švedska. Anglija je tudi sprijaznila Čehoslovakijo, Rumunijo in Poljsko. Iz tega je lahko videti, da Anglija pripravlja obširno ofenzivo proti sovjetski vladi."

FRANCIJA SE VZNEMIRJA ZARADI KITAJA.

V Washingtonu so pa mirni.

Washington, D. C. — Čeprav se francoska vlada razburja glede govoric, da se kmalu ustanovi sovjetski režim v Kitaju, so v Washingtonu napram tem govoricam zelo hladnokrvni, odkar so Kitaju vtisnili značaj kričavosti. Nekaj ameriških trgovcev bo mogoče bojkotiranih od strani narodnih cehov, nekaj misjonarjev bo imelo sitnosti z briganti, ampak v splošnem poročajo, da je položaj v Kitaju miren in popolnoma brezbrižen za zunanji svet.

V državnem departmentu zaupajo v ameriške bankirje kot čuvaje ameriških interesov v Kitaju. Voditelji Kitaja so lahko tako nazadnjaški kot Čangtsolin ali pa tako radikalni kot Sunjatsen. Naj bodo, kakeršni hočejo, izposoditi si bodo morali denar, kadar ga bodo potrebovali. In po posojilo pojdejo v Wall Street, ker drugje ga ne dobe. Ako se ne bodo ravnali po pogojih, ki so jih narekovali bankirji, ne dobe posojila. Ako ne bodo plačevali obresti, kadar zapadejo, tedaj ne dobe nadaljnih posojil, ako se ne bodo zavezali, da plačajo še višje obresti in zastavijo dobrih obveznic. Poleg bodo dobili še izredno težke pogoje.

V Washingtonu si torej prav nič ne belijo svojih glav zaradi notranjega položaja v Kitaju. Ameriški bankirji, ki imajo svoj sedež v Wall Streetu, imajo Kitajce v klešČah. Plesati bodo morali, kakor jim bodo ti bankirji piskali.

IZREDNA MALOMARNOST.

Vlak je peljal ženo na živinolovki 12 milj daleč.

Indianapolis, Ind. — Brzovlak je udaril ob avtomobil na železniškem križišču in ranil tri osebe. 18-letna mrs. K. Clark je pa ostala na živinolovki in vlak jo je peljal dvanajst milj daleč, dokler ni padla v jarek ob železniški progi blizo Oaklanda, Ind.

Žena je bila v nezavesti, ko jo je kasneje našel neki farmar. Bila ni zelo poškodovana, ampak trpela je zaradi silnega mraza.

Njen soprog, njen svak in svakinja so pa zadobili preresnejše poškodbe. Njen soprog Clyde Clark je izredno težko poškodovan. Dvajset mesecev staremu detetu se ni ničesar zgodilo, dasiravno je v velikem loku zaradi sunka letelo iz avta.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina: Zadružene države (izven Chicago) $5.00 na leto. $2.50 za pol leta in $1.25 za tri mesece; Chicago $6.50 na leto, $3.25 za pol leta, $1.65 za tri mesece, in za inozemstvo $6.00.

Naslov za vse, kar ima stik z listom:

"PROSVETA"

2657-59 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovenic National Benefit Society.

Owned by the Slovenic National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada $5 per year; Chicago $6.50, and foreign countries $6.00 per year.

"MEMBER of The FEDERATED PRESS"

Datum v oklepaju n. pr. (Nov. 30-24) poleg vašega imena na naslovu pomeni da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam ne ustavi list.

IZ ŽIVLJENJ IN POHABLJENIH DELAVSKIH UDOV RASTEJO PROFITI.

Delavci so pri delu izpostavljeni sto in sto različnim nevarnostim, ki ugrožajo njih zdravje in njih zdrave ude. Nevarnost seveda ni povsod enaka in tudi povsod niso izpostavljeni enakim nevarnostim. Na pr. delavci v tovarnah so veliko bolj izpostavljeni strokovnim boleznim, kot delavci, ki delajo v prostem in svežem zraku. V tovarnah, v katerih ni nevarnih strojev, niso v nevarnosti delavski udje toliko kot na pr. na železnicah, v rudnikih in v šumah.

Splošna sodba postoji, da je zdravje šumskih delavcev v manjši nevarnosti kot rudarjev ali pa tovarniških delavcev. Šumski delavec ni v nevarnosti, da dobi rudarsko jetiko (naduho) ali da se zastrupi s svincem ali katero drugo tvarino, kot se to vrši pri tovarniških delavcih, ampak podvržen je pa toliko bolj nesrečam posebno tam, kjer se šumski delavci priganjajo k delu.

Pred nami je štatistika kanadskega delavskega departmenta, ki nam pove jasno kot beli dan, da največ delavcev ponesreči pri delu v šumah. Štatistika sega nazaj v leto 1922. Pripoveduje nam, da ponesreči smrtno na vsakih 176 šumskih delavcev po eden smrtno.

To je nekaj skoraj neverjetnega. Ampak štatistika ne laže, ona govori resnico. Pripoveduje nam o strašnem izkoriščanju šumskih delavcev in da gospodje, ki oplenjujejo krasne ameriške šume, množe svoje bogastvo na račun delavskih udov in življenj.

Kanadski delavski department poroča, da je v tem letu ponesrečilo smrtno 153 šumskih delavcev. V tej industriji pa dela okrog 27,000 delavcev. Največ delavcev utone na rekah, ali jih pobije padajoče drevje ali pa ponesrečijo pri skladanju in nakladanju hlodov. Delo je nevarno ne glede na to, kakšno delo opravlja šumski delavec.

Navadno se nesreče zgode daleč od krajev, v katerih bi bilo mogoče dobiti zdravniško pomoč. Zdravniki niso naseljeni po šumah. In tako marsikateri delavec umrje, ker ne dobi zdravniške pomoči o pravem času.

Statistika, ki jo je priobčil kanadski delavski department za leto 1922 nam pove, da so težke nesreče po industrijah razdeljene takole:

Kanada 1922	Število uslužbencev.	Nesreče.	V odstotkih.
Delo v šumah	26,950	153	0.567
V kovinskih rudnikih	13,138	37	.281
V premogovnikih	31,838	97	.304
Na železnicah	165,635	143	.086
V papirnicah in lesnih tovarnah	118,462	74	.062
V jeklarski in železni industriji	75,334	42	.055
V kemični industriji	14,085	58	.056
V ribiški industriji	57,880	20	.034

Največja razlika se takoj opazi med šumskimi delavci in ribiči. Zadnji izvrše veliko dela na morju, vendar je med njimi zelo malo nesreč.

Tudi v šumah bi lahko bilo veliko manj nesreč, kot jih je. Ampak samogoltnost po večjem profitu učinkuje na šumske podjetnike, da se ne brigajo za varnost šumskih delavcev. In to je lastnost industrijskega kapitalizma.

Šumski delavci so izrecno slabo plačani. Zaslužijo trideset ali nekaj več dolarjev na mesec, poleg pa dobe hrano in stanovanje v napol podrti leseni šupi. Pri trdem delu ostanejo ubožni, njih gospodarji pa bogate. Srečni so tisti delavci, ki zaslužijo na mesec od štirideset do pet in štirideset dolarjev. In za ta denar, slabo hrano in še slabejše prenočišče tvegajo vsaki dan svoje zdrave ude za svoje gospodarje. Tak je sedanji gospodarski sistem. Na eni strani izkoriščanje človeške delovne sile do skrajnosti, na drugi strani se pa rede oni, za katere garajo moderni mezdni sužnji.

JAVNA GOVORNICA.

Glasovi članov S. N. P. J. in čitateljev Prosvete.

Meadow Lands, Pa. — Kot večletna naročnica Prosvete, se tudi jaz postopim enkrat nadlegovati njene čitatelje. Temu je kriv največ dopis iz Jacksonvilla, N. Y., kjer dopisovalka vabi mrs. Šinkovec, da ji razstavi kleti. Čemu toliko truda s polnjenjem kleti z obilimi pridelki v dotičnem okraju. Zato, da se izprijeno spomladi pomaže ven? Smelo trdim, da ga ni slabšega kraja za prodajo poljskih pridelkov kot je ravno dotični. To vem iz lastne izkušnje, ker bila sem tudi jaz nekoč obžalovanja vredna farmarica dotičnega okraja. Res, da je po trudapolnem obdelovanju tamkajšnjega polja radi hribovitega in s kamenjem napolnjenega ozemlja, pridelek naravnost ogromen, a kaj koristi, ko ne moreš razun mleka in morda par jajec obsolutno ničesar prodati. Tudi jaz sem napolnila svojo klet s sadjem in krompirjem, pa ga nisem mogla spraviti v denar, če bi tudi hotela po pet centov bušelj. Žalostno je gledati tamkajšnje vrtove pozimi obložene z zmrznjenim sadjem. Čemu pa naj se ga izpostavlja, da gnije po kleteh. Meso se tamkaj tudi izplača jesti doma, ker prinese živo tele, ako ga prodaš, ravno toliko, kakor njegova koža po smrti.

Glavni dobiček imajo tamkajšnji farmarji od zavratnih agentov. S presladkimi besedami kodljo okoli kmetovalca in ga postavljajo v deveta nebesa, pride pa žalost in obup. Varajo farmarje samo za to, da dobe petodstotno ceno od kupčije. — **Mary Nagode.**

Miner's Mills, Pa. — Z delom gre po navadi. Ni hvalevredno že iz razloga, ker delamo za druge. Dokler delavec ne bo prejemal polne vrednosti svojega dela, toliko časa ni hvaliti, pa če je še boljše. Nekdo drugi, ki ne dela, ti pa le vzame več kakor da tebi za tvoje delo. Da bo delavec prejemal polno vrednost za svoje delo, se bo zgodilo le v socialistični družbi, katera zagotovo nasledi brezobzirni in suženjski kapitalizem. Kdaj se to zgodi, je odvisno od delavcev samih.

Staro leto ide h koncu, nasproti pa novo 1925. Koliko obljub bo narejenih in zopet pozabljenih! Delavci naredite si enkrat za vselej obljubo, da ne boste več sledili zavajalcem in razmim zgagarjem, katera vas ne stane nič, pridobite pa lahko vse, zgubiti ne morete ničesar. Obrnite hrbet in ne podpirajte pripovedovalcev verskih bajk, kajti oni so pravi agentje kapitalizma. Oni vas držijo v temi, da ne spregledate in kot take vas kapitalizem lahko izkorišča. Je še več zavajalcev, ki imajo vsi en namen. Otresite se jih in ne pustite, da bi kdo drugi za vas mislil. Narava vam je dala možgane, da z njimi nihče ni tako učen, da vse zna. In nihče tako neuk, da nič ne zna; naša šola sploh traja od zibeli do groba.

Poglejmo v največjo državo na svetu — Rusijo. Delavci in kmetje se tam danes učijo čitati in pisati. Ni jih sram, ker hočejo znanja, kar jih napravi nepremagljive. Ves svet je bil proti njim. Nastopali so proti njim celo z orožjem, a bili so skozi in skozi zmagoviti, čeprav je skozi vsa zadnja leta pisalo o njih kapitalistično časopisje toliko laži, katere so ponavljali še slovenski prodani listi. Vse to nič ne pomaga: rusko ljudstvo stoji trdno za sovjetsko vlado, katera bo obstala morda še za dolgo dobo, dokler ne bo ruski narod popolnoma izobražen, za kar sedanja vlada tudi skrbi, ker ve, da le umsko povzpeli narodi imajo bodočnost. Zato tudi mi stopimo na tako pot, pripravimo se za prihodnje volitve, ne pustimo se uspavati. Demonstrirajmo z glasovnico v roki, toda ne tako kot 4. novembra 1924.

Če se ne bomo pobrigali, se bo pasel postopaški razred in njegovi raznobarvni agentje še toliko nemotenejše na naš račun. Rojaki, ki še niste državljani, poskrbite si te pravice, saj ni tako težko, kot si nekateri mislijo; samo malo volje je treba.

Človek, ki nič ne čita, ali površno, se bo vedno prej pustil potegniti kakor tisti, ki veliko čita. Ali misliti je tudi treba zraven, ne pa tako kot sem jaz pisal pred časom par dopisov od tu, pa so jih nekateri narobe razumeli. Prej je premisliti stvar, potem šele kritizirati. Jaz ne pišem dopisov, da bi jih samo tu čitali, pač pa za splošnost. Komur ni všeč, pa naj ne čita, ukazovati pa si ne bom dal od nikogar, kaj ne smem. Zame veljajo postave Združenih držav, cerkvene so zame lanski sneg.

Leto 1924 ni bilo kaj prida za nas. Glejmo, da bo leto 1925 boljše, oz. da bomo mi boljši. Držimo malo bolj skupaj in ne prepirajmo se za oslovo seneo. Vsi spadamo v delavski razred, torej bi tudi morali v delavsko stranko. Pustimo osebnosti na stran. Vsakemu človeku je kaj plemenitega ali dobrega, nihče ni brez napak. Nadčlovek se bo šele rodil, ali takrat bodo ljudje bolj izobraženi kakor danes. Mi se nahajamo še na pragu barbarizma. Poglejmo po svetu, kaj se gobi in malo premislimo o tem, pa vidimo, da je v današnjem človeku še zver. Le tisti, ki je dovolj ali delno izobražen, jo lahko kontrolira.

Če bi se delavci vzeli tako skupaj kakor se nasprotniki, bi že imeli davno to, kar nam gre. Ob novem letu si naredimo nekakšen načrt, zatisnimo naše žepe in podpirajmo le tisto, kar koristi nam, nič verjeti humbugarjem in nič jim dati, pa naj bo kdorkoli. Nobena vera ali papež nam ne more dokazati, da so njih verske dogme resnica in vere pa obstoje na samih dogmah; boga v osebi ni mogel še nihče pokazati.

Nekaj let pred svetovno vojno je bil v Pragi na Češkem kongres svobodomiselcev. Navzoč je bil tudi znani Ferrer iz Španije, ki je bil pozneje ustreljen od španske jezuitske vlade, da ima žrtev na vesti rimska cerkev kakor tisoče drugih. Na dotični kongres je poslala rimska cerkev jezuita Wasmana, ognjevitega svojega zagovornika. Konec debate je vselej napravil vladni komisar. Z vprašanji so ga tako spravili v zadrege, da še ni mogel drugega odgovarjati kakor da je to "božja vsemogočnost". Komisar pa je navadno napravil konec mučne debate za jezuita na ta način, da jo je s prepovedjo zaključil.

Spokorno je po kongresu pisal vatikanski ali papežev list "Osservatore Romano" takole: "Svobodomiselci nam ne morete dokazati, da ni boga, čeravno vam mi ne moremo dokazati, da je."

Toliko torej ve papež o bogu in njegovi črni agentje, ki vlečejo ljudstva za nos križem sveta. Ali n' to jasen humbug?

Noben duhovnik s pravilno razvitim razumom ne veruje v osebnega boga, zato pa toliko bolj verujejo v denar. Ampak kaj je denar, če delavčeve roke in možgani ne delajo. Največji bogatin bi moral umreti lakote, če mu delavci ne pripravimo hrane.

Poklekni in moli, nič ne delaj, boš videl, kaj boš imel. Če je kdo bog-stvarnik je delavec, ker ustvari vse za dobro človeške družbe. Ako on umakne roke proč od dela, so vsi bogovi takoj ničle. — **Frank Lipar.**

Paris, Ill. — Član sem S. N. P. J. in imenovan sem bil v Prosveti, zato sem primoran odgovoriti dotičnemu, ki mi toliko očita kot bratu po S. S. P. Z. in S. N. P. J.

Dopisnik mi očita, da sem proti jednoti. Treba je dokazati, da sem kdaj proti jednoti pisal. Morda misli, da sem jaz s svojim pisanjem našo S. N. P. J. oškodoval. Mogoče celo misli, da sem škodoval finančno in me ima kot izgubljenega sina pri slovenskem narodu v Ameriki, ki bi se skrival za zaprtimi vrati?

Povem resnico, da je bilo več delegatov, ki so bili istotako člani S. N. P. J. kakor on, navzočih na 6. konveneiji S. S. P. Z. dne 22 septembra do 1. oktobra v Clevelandu. Naš stalni poročevalec od Prosvete morda ni bil navzoč od začetka do konca konvencije? Ali dopisovalec misli, da on ni opravljal vestno svojega posla, in č. bi bil jaz "streljal vse kozle", da bi ne bil tega povedal poročevalec v Prosveti? Posebno mene, ki sem imel poleg S. S. P. Z. tudi znak S. N. P. J.

Ko gre delegat na konvencijo, ne more iti za drugo kot za to, kar je poslan. Če sem poslan za Slovensko svobodomiselno podporno zvezo, moram tudi za njo govoriti, kar sem storil, ker tudi pravila tako zahtevajo.

Dne 10. oktobra 1920 sem pristopil k S. N. P. J. Od takrat nisem bil nikak izkoriščevalec nobene jednote in zveze, še manj pa katere druge zavarovalne družbe. Nasprotno bil sem agitator za obe organizaciji.

Radi društva Združenje št. 461 S. N. P. J. v Shirkvillu, Ind., naj gre na gl. urad jednote in pogleda, ako je bil ustanovnik društva L. Britz ali France Mahnič. To društvo je privedlo naši materi jednoti 30 novih sinov in hčera v odrasli oddelek in še 19 naših malčkov. In še sem prepričanja ter misli, ako pridem v kraj, kjer še ni S. N. P. J. in S. S. P. Z., bom gledal, da bo. Samo toliko mu povem, da bom ne na tajnih sejah, temveč v javnosti pridobil še sinove k S. N. P. J. in S. S. P. Z. Ako ni dovolj prepričan, povem še to, da sem bil jaz tisti, ki sem pisal na gl. urad S. N. P. J. po dovoljenje (charter). Seveda upam, da je on tudi tako storil, kjer je imel priliko. Seveda sem bil tudi na polju za S. S. P. Z. dober agitator in začasa mojega tajniškega dela je naraslo število društva s 13 članov na 40, v mladinskem oddelku pa od 2 na 13. Ali more dopisovalec pokazati vsaj tako skromen rekord?

Od 11. julija 1919 sem bil ves čas uradnik pri S. S. P. Z. in nisem je oškodoval za cent, tako tudi ne S. N. P. J. od 10. oktobra 1920, kar sem član. O tem se dopisovalec lahko prepriča.

Zahrbtne seje ni videlo članstvo, jaz sem jo. In dolžnost me veže po pravilih, da jo odkrijem. Ni mi bilo, da nas kdo naziva "papeževe vojake", zato sem se oglasil. Tudi dopisovalec se je in prav je storil, samo povedal naj bi o tajnem zasedanju v stari dvorani, kjer je bil pričujoč vsaki večer.

Dopisovalcu povem odkritosrčno, da Frank Mahnič še ni videl do danes Chicaga, torej nisem hodil tja na Zap. 18. cesto. Kot tajnik pa sem pisal na glavni urad skozi štiri leta, pošteno in z društvenim pečatom. Ravnotako sem za jednoto, kakor sem prisegel pri vstopu in se hočem tako ravnati dalje.

Kot mi je očitano, naj dopisovalec gre do tajnika in blagajnika, da mu dasta samo eno pismo ali karto moje osebne stvari brez ali s pečatom, pa dobi nagrado, a članstvo zveze naj me vrže ven za krivično delo.

Mislim, da se dopisovalec še spomni, ko sem povedal v zborniei, da "so tu republikanci in demokratje, ne pa svobodomiselci, za katere je čas volitev. Tistih ni nikjer. Predlagan za predsednika sem vedel, da moje ime ne bo obstalo, ker kot ubog premogar te časti ne dobim. Časti tudi iskat nisem šel na konvencijo. Dopisnik tolmači, da sem bil lačen predsedništva. Kandidatura je bila odprta meni kot komu drugemu, kar naj se le prepriča iz pravil.

Dopisovalcu huduje, ko pišem proti našemu bratu Fr. Somraku. Storil sem kot pošten član, a predsednik pa bi moral kot ga veže dolžnost odkriti, ako ve za tajne seje.

Sicer pa vse prepuščam članstvu S. S. P. Z., da samo sodi, koliko napako sem storil s svojim pisanjem, ki je bilo odkritosrčno. — **Frank Mahnič iz Indiane.**

Ludlow, Colo. — Malokdaj se kaj sliši iz južnega Kolorada, le ko se pripeti izreden dogodek, se kdo oglasi. Tako tudi jaz to pot nimam poročati nič veselega, temveč nasprotno.

Umrla je naša sestra Frančiška Šuštaršič, roj. Orekar. Bolehala je večkrat, a zadnjič samo nekaj dni. Umrla je za vodenico v najlepši dobi, stara 33 let. Bila je članica društva Pivka št. 201 S. N. P. J. v Ludlowu, Colo. Pogreb se je vršil dne 17. dec. po katoliškem obredu v Trinidadu, Colo.

Pogreb je bil lep in razun društva Pivka so položili vence na grob številni njeni sorodniki, znanci in prijatelji. Pokojnica zapušča tu v Ludlowu soproga, ki je tudi član društva Pivka, in brata v Sufieldu, Colo., dve sestri pa v državi Washington, obe omoženi, ter sestrično v Valdezu, Colo.

Društvo Pivka se je z malo izjemo skoraj polnoštevilno udeležilo pogreba z zastavo na čelu, kateri je bila pokojnica botra. Bilo je tudi precej drugih ljudi deloma članov od sosednjih društev. Žalujoči soprog pokojnice brat Ludvik Šuštaršič se lepo zahvaljuje vsem tistim, ki so položili vence na grob, vštevši društvo Pivka.

Naj bo lahka zemlja pokojni sestri! — **Martin Kovač.**

RAZNA NAZNANILA.

Jenny Lind, Ark. — Naznanjamo rojakom tu in bližnji okolici, da bodo tukajšnja skupna društva priredila veselico na Silvestrov večer. Vabijo se rojaki, da se udeleže v obilem številu. Za vse potrebno bo skrbel — **veselični odbor.**

South Fork, Pa. — Vabilo na veselico, katero priredi društvo Združitelj št. 345 S. N. P. J. v South Forku dne 31. decembra. Vabimo občinstvo na poset veselice. Igral bo tamburaški orkester. Vstopnina je za moške 75 centov, za ženske pa 15 centov. Člani, ki se veselice ne udeleže, plačajo $1.00 v društveno blagajno. Izvzet ni nihče. Za prvovrstno postrežbo bo skrbel odbor. — **Tajnik.**

Iz sovjetske Rusije.

Dohodki in izdatki sovj. republike za leto 1924—25.

Po proračunu ruske sovjetske republike bodo dohodki v bodočem letu sledeči: zemljiški davki 80,175,000 rubljev; obrtniški davki 26,950,000 r.; progresivni dohodninski davki 25,500,000 r.; dohodki od gozdov 39,460,000 r. (prejšnje leto samo 6 milijonov). Vseh dohodkov bo 213,340,336 rubljev.

Izdatki bodo znašali 283,042,036 rubljev. Glavni izdatki bodo šli za sledeče zadeve: za ljudsko prosveto 70,016,000 rubljev (lani samo 51 milijonov); za zdravstvo 19,683,000 r.; za poljedelstvo 32 milijonov 630,000 rubljev (lani samo 26 milijonov); za justico 10,240,000 rubljev.

Razen tega pridejo še izredni izdatki za vzpostavo poljedelstva in sicer: 15 milijonov rubljev za kredit kmetom, 4,500,000 za poljedelske stroje itd., 7 milijonov za preskrbo Turkestana z vodo, ki je potrebna za gojitev bombaža.

Za kraje, kjer je bila slaba žetev, se bo dalo 21,800,000 rubljev; za zgradbo novih otroških domov 7 milijonov itd.

Primanjkljaj se bo kril iz celokupnih sredstev sovjetske unije.

Kakor vidimo, je v delavsko-kmetski Rusiji proračun popolnoma drugače sestavljen kot v kapitalističnih državah.

Zdravstveno prosvetno delo v SSSR.

Splošen razvoj sovjetske Rusije in prehod v vedno boljše socialne razmere se opaža tudi v zdravstvenem svetu. Zdravstvena prosvetna propaganda se vrši v polnem obsegu preko cele Rusije. Enotna organizacija se ne omejuje z zdravstvenim prosvetnim delom le na sanitetno in epidemično polje, temveč se udejstvuje z vso delavnostjo tudi na polju materinstva, pri varstvu dojenčkov, varstvu otrok, zatiranju tuberkuloze (jetike) in spolnih bolezni.

Prirejajo se po vsej Rusiji stalne in potujoče medicinske (zdravstvene) razstave, na dveh tretjinah železniških prog se nahajajo vagonske razstave, ustanavljajo se sanitarne (zdravstvene) knjižnice, v vseh ključnih knjižnicah je na razpolago zdravstvena literatura, v teh ključih se vrše številna predavanja, razgovori itd. Ustanavljajo se "domovi za zdravstveno prosveto", v katerih se nahajajo knjižnice, razstave, prirejajo predavanja in imajo stalen stik s tiskom.

Smotreno delo se vrši tudi v rdeči armadi, kjer se poučuje vojaštvo o vsem, kar potrebuje za življenje, poučuje se ga o zdravstvu, posečati mora predavanja in druge prireditve in ne kot pri nas, kjer je edino delo vojaka čiščenje puške in bajoneta.

Veliki uspehi se dosezajo potom nove metode zdravstvene in propagandne agitacije: Živ časopis, ki razpravlja o tekočih zdravstvenih 'dnevnih vprašanjih', uprizarjajo se sodne razprave "prostitutk", "pijancev" in raznih zločincev, v propagandne svrhe se izrabljajo tudi resnične sodne razprave. Veliko zanimanja vzbujajo tudi gledališki komadi (drame), ki razpravljajo o zdravstvenih vprašanjih. Pri uprizoritvi teh dram je vedno prisoten zdravnik. V propagandi zdravstvene prosvete igrajo veliko vlogo filmi, ki prikazujejo posebno malarijo in socialne bolezni.

V poljedelskem muzeju se vršijo dvakrat na teden redavanja in pogovori o zdravju, kamor pridejo v prvi vrsti kmetje. Tudi po vaseh se nahajajo knjižnice, v katerih je zdravstvena literatura radi pomanjkanja zdravnikov tako izbrana, da more tudi učitelj ali knjižničar razlagati ljudem higijeno (zdravstvo). To delo prodira v najoddaljenejše kraje, kjer so izumirali domorodci pod parmom carizma. Gorski narodi Dagestavga so začeli izdajati zdravstveno literaturo v lastnem materinem jeziku in delo v narodnih manjšinah je rodilo nov preokret na polju zdravstvene prosvete.

V letih 1919 do 1922 je izšlo 202 popularnih del (knjig o zdravstvu) v celokupnem številu 13 milijonov izvodov. Izdajajo se zdravstvene revije in časopisi, ki se širijo med narodom. Povsod se opaža napredek in procvit nove države, v kateri so uveljavljene vse obče človečanske pravice.

Delavske novice.

(Federated Press.)

Stari rudarski odborniki izvoljeni.

Springfield, Ill. — Vsi stari odborniki rudarske unije, distrikt št. 12, so bili ponovno izvoljeni z večino okrog 15,000 glasov.

Šoferji v St. Louisu groze s stavko.

St. Louis. — Organizirani taksišoferji v St. Louisu so zapretili s stavko 1. januarja, če ne dobe zahtevanega poviška $4 na teden. Šoferji zahtevajo $32.50 na teden, družbe pa ponujajo $25 tedenske garantirane plače in pet odstotkov od prejete voznine. Unija je odklonila ponudbo. Okrog 600 šoferjev je v gibanju.

Svilopredilska unija napreduje.

Paterson, N. J. — Unija svilopredilničarskih delavcev, neodvisna organizacija, je že narastla na preko 4000 članov. Pred nekaj meseci je unija izvojevala do štiri dolarje tedenskega poviška.

Boj rudarjev v W. Virginiji.

Morgantown, W. Va. — Rudarska distriktna organizacija v West Virginiji je na svoji izredni konvenciji v Morgantownu zaključila, da se naloži izredni asesment po dva dolarja na vsakega člana v svrho pojačanja blagajne, ki je potrebna za boje z namenom, da se raztegne organizacija čez neunijske distrikte v tej državi. Izredni asesment je plačljiv od 1. decembra 1924 do 1. junija 1925.

Rudarji potisnjeni v kompanijsko unijo.

Fernie, B. C., Kanada. — Premogarji v okolišu Fernie, ki so bili osleparjeni vsled poloma Home banke za tri četrtine milijona dolarjev, izprti od delodajalcev in zapuščeni od Lewisa ter mednarodne rudarske unije, so bili prisiljeni stopiti v kompanijsko unijo. Rudarji so stavkali 18 mesecev za priznanje unije, ko je pa Lewis odrekel nadaljno finančno podporo, so se morali podati. Boj, ki so ga vodili ti rudarji, je bil eden najhujših v Kanadi. Krajevni voditelji ogorčeno kritizirajo United Mine Workers, ki je v skrajnem momentu pustila rudarje na cedilu.

Stoodstotna zaprta delavnica.

Danville, Ill. — Organizacija cestnoželezniških nameščencev Illinois Traction Systema, ki operira električne vozove skoraj vseh mestih v centralnem in južnem Illionoisu, je izvojevala popolno zaprto delavnico. Stavka nameščencev je trajala 160 ur, nakar je prišla popolna zmaga.

Znižanje plač tekstilcem.

Lowell, Mass. — Štiri tekstilne družbe v tem mestu so naznanile, da znižajo mezde za 10 odstotkov 1. januarjem. Skoraj polovica tekstilnih delavcev v Lowellu je prizadetih.

Novo arbitražno sodišče za mezdne sužnje.

Dover, N. H. — V legislaturi države New Hampshire se pripravlja predloga za ustanovitev sodišča za reševanje sporov med delavci in delodajalci po zgledu zdaj že mrtvega indstrijskega sodišča v Kansasu. Predloga določa, da morajo biti štrajki in izpori prepovedani.

MATI NAŠLA SMRT V OGNJU.

Rešiti je hotela svoje otroke.

Franklin Park, Ill. — Na farmi A. Deika je nastal ogenj, ko sta on in njegova žena Liza delala v bližnji šupi. Zapazila sta oba hkrati ogenj, otroci so se pa že odpravili k počitku.

Oba sta tekla v hišo in mati je planila vanjo. Zaman je klical farmar: "Liza, počakaj. Otroci bodo poskakali ven skozi okno." Ko je farmar spoznal, da so njegovi klici zaman, je še on skočil za svojo ženo v hišo. Žena mu je v tem izginila izpred oči. Dim je farmarja pripodil zopet iz hiše. Medtem so pa trije farmarjevi otroci, med katerimi je najstarejši star 14 let, poskakali v naročje sosedov, ki so prihiteli gasit. Farmar je zadobil težke opekline.

Ogenj je najbrž nastal zaradi prevelike razbeljene peči.

3-LETNI DEČEK JE UBIL SVOJEGA 10-LETNEGA BRATA.

Dixon, Ill. — 3-letni sin George Smitha je ponesreči sprožil lovsko puško svojega očeta. Strel je ubil njegovega 10-letnega brata Edwarda.

Nabito orožje v hiši je nevarno.

ALBANIJA IN NJENI SOSEDJE

Napad oboroženih Arnavtov na jugoslovansko in grško ozemlje je je ustvaril resen položaj.

New York, N. Y. (Izvestilni urad S. H. S.) — Sedanje razmere v Albaniji so zopet take, da izzivajo vznemirjenje v sosednjih državah Grški in Jugoslaviji. Tega ni kriva nikakršna direktna akcija tiranske vlade, ampak njena slabost in nesposobnost, da bi vpeljala red. Dejstvo, da je Fan Noli pravoslaven vladika, izziva veliko opozicijo pri znatnem delu mohamedancev in katoličanov.

Ker je vlada aranžirana v boju z notranjimi političnimi nasprotniki, izrabljajo obmejna plemena njeno slabost in vpadajo kot organizirane roparske bande v Jugoslavijo in Grško. Ti napadi niso niti politični niti nacionalni, ampak imajo za namen edino rop živine in drugih reči. Vendar so pe te bande v mnogih slučajih dobivale materijalno podporo od macedonskega revolucionarnega komiteta, ki ima sedež v Petriču na Bolgarskem in ki bi rad na ta način pojačal efekt svojih napadov na Južno Srbijo.

Težave v obrambi meje povečavajo mnogi gorski grebeni in klanci, obrasli z gostimi gozdovi, ki dajejo oboroženim banditom pripravna skrivališča. Edini način, da se popolnoma odbija napadanje, bi bil ta, da se pošlje nekoliko divizij v Južno Srbijo; ali za to ni primernih stanovanj, in komunikacije ne zadostujejo za prehrano večjih enot; povrh tega pa bi to bilo spojeno z ogromnimi izdatki. To bi bilo fatalno za državne finance z ozirom na to, da se je ravnovesje v proračunu doseglo za ceno velikih žrtev.

Tiranska vlada poskuša na vse načine dobiti finančno pomoč za svoje prazne blagajne in ponuja za to koncesije za olje in rude. Beogradska vlada, stoječa na načelu "Balkan balkanskim narodom," pazno gleda, katera država bo dobila koncesije in pazi, da se ne bi iz njih izlegla politična kontrola in pehanje Albanije v postopanje na škodo balkanskega miru.

ALI SE LUNA ODDALJUJE OD SVOJEGA POTA?

New Haven, Conn. — Ves astronomični svet se bo trudil, da dožene, ako mesec na svojem potu okoli zemlje zapušča svojo pot. To izjavo je podal profesor Ernest W. Brown z yaleske univerze. Opazovanja se bodo izvršila v Angliji, Franciji, Nemčiji, Rusiji, Avstraliji, Južni Afriki in Ameriki.

Opazovanja prično mesec dni pred solnčnim mrkom, ki je določen na dne 24. januarja prihodnjega leta, in se bodo nadaljevala mesec dni po solnčnem mrku. Profesor izjavlja, ako se luna na svojem potu oddaljuje od svojega pota, da bodo dognali vzroke za to oddaljevanje.

VAŽEN ODLOK ZA DELAVCE.

St. Paul, Minn. — N. I. Nosgard je bil slep na eno oko od detinskih let. Na to oko se je pri delu tako poškodoval, da so mu ga morali izrezati. Plačati mu niso hoteli odškodnine za oko, češ, da je bil nanj slep izza otroških let. Delavec je vložil priziv in višje sodišče je odločilo, da je delavec upravičen do odškodnine po $18 na teden skozi 102 tedna.

LOV NA SRNE V OKRAJU TIOGA SE JE OBNESEL.

Welsboro, Pa. — Lov na veliko divjačino v okraju Tioga je končan. Ustreljenih je bilo 27 medvedov in 102 srni. Poročila iz vseh lovskih taborišč še niso dospela.

Delavci nimajo časa in sredstev, da pohajajo na take love. Sedanji lovski zakon je med ljudstvom poznan kot lovska postava za gospodo.

Branting je okreval.

Stockholm, 27. dec. — Premijer Hjalmar Branting, ki je bil že zelo na slabem tekom svoje bolezni, je danes nekoliko okreval.

Revolta v Albaniji še ni končana.

Rim, 27. dec. — Albanska vlada, kateri načeluje škof Fan Noli, se je začasno nastanila v Avloni. Noli je izjavil včeraj, da boj s fevdalci, ki so se polastili Tirane, še ni končan. Nolijeve čete še drže albansko obrežje in začne se ofenziva za reokupiranje izgubljenih postojank.

VZOR SOPROGA JE IZGINIL.

Sosedova žena tudi.

Chicago, Ill. — Julius Wittersheim je kupil premog in življenske potrebščine, kar za dva meseca. Žena je bila presenečena, da je napravil tako zalogo. Ali Wittersheim ji je pojasnil, da to ni nič izrednega, kajti zima je pred durmi in za človeka je bolje, ako se dobro preskrbi zanjo. Poleg ji je dal še dvajset dolarjev.

Ali pravo presenečenje je prišlo šele po enem tednu, ko je Wittersheim čez noč izginil, ki je veljal v soseščini za vzor soproga. Pustil je ženo in štiri otroke.

Na Božič je pa Wittersheimova žena šele izvedela, zakaj je njeni soprog izginil. James Meyer, njen sosed, je prišel k nji in ji povedal, da je njegova 22-letna žena Hazel tudi izginila. Nekaj časa sta ugibala, kam bi dvojica šla, končno sta pa zaključila, da sta nabrž odpotovala v solnčnato Florido, ker je preostra zima v Chicagu. Skupaj sta odšla na policijsko postajo, da sta naznanila dogodek.

Vesti iz Jugoslavije.

Srbsko-Grška pogodba odpovedana.

Ministrstvo za zunanje zadeve v Beogradu je 19. novembra izdalo sledečo objavo:

"Ker je pogodba o zvezi, sklenjena med Srbijo in Grško 19. maja 1913 na deset let, lani potekla in se ne vjema več z izpremenjenimi razmerami, jo je vlada kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev odpovedala. Po tekstu pogodbe ima ostati v veljavi še leto dni po dnevu odpovedi (člen 10). Sočasno s tem je naša vlada izjavila, da je pripravljena vstopiti v pogajanja za zaključitev nove pogodbe, ki se bo vjemala z novo situacijo. Ob enem se pristopi k reševanju vseh drugih vprašanj, katerih rešitev postaja potrebna vsled v teku zadnjih let nastalih razmer. Samo ob sebi se razume, da ostanejo naši odnošaji napram Grški tudi nadalje zelo prijateljski."

Naša nerešena vprašanja z Grško.

Ob priliki odpovedi srbsko-grške pogodbe spominja beogradska "Politika" na nekatera vprašanja, ki so doslej nerešena med obema državama. Omenjeni list pravi:

"V Solunu je okrog 400 obitelji naših sonarodnjakov, ki so takoj po balkanski vojni prestopile v Grško. Državljanski status teh naših sonarodnjakov še do danes ni urejen, dasi so naše vlade cela štiri leta pritiskale na to v Ateni, da se vprašanje uredi.

Tranzit na progi Solun-Djevdjelije in priznanje odkupa te proge Orientalnih železnic je tudi vprašanje, ki še do danes ni prišlo do rešitve.

Nemožnosti in zadržki v izvrševanju lanske konvencije o naši prosti zoni v Solunu spadajo prav tako v vrsto vprašanj, ki bi jih Grška morala razjasniti po pogodbi o zvezi in po obljubah, ki jih je dala po vojni.

Zaščita lastnine naših samostanov v Sveti Gori ni bila prijazno sprejeta od grške vlade. Namesto zaščite se Grki pripravljajo, da konfiscirajo posesti Nemanjove zapuščine.

Vprašanje o zaščiti naših manjšin v grški Macedoniji naposled je dobilo povsem nasprotno rešitev. Namesto nam obljubljene konvencije o zaščiti manjšin so Grki sklenili konvencijo o zaščiti bolgarskih manjšin.

"Politika" misli, da so vse to razlogi, ki so navedli vlado, da je odpovedala pogodbo.

Krvavi dogodki v Karlovcu. — V karlovškem "Zorin Domu" se je vršila 6. dec. hrvatska zabava. Na njej je začel izzivati orjunaš Škenzić. Vrgli so ga iz dvorane, on pa je zagrozil, da bo poklical kapetana Kostiča, a ta ni takoj prišel. Nekateri so odšli z zabave v veliko kavarno, med njimi mesar Brkljačić. Orjunaš Škenzić je udaril na mah tega mesarja s steklenico po glavi. Mesar se je oblit s krvjo zgrudil na tla. Nato je pridrl v kavarno kapetan Kostić s potegnjeno sablje v eni in z revolverjem v drugi roki ter začne streljati. Vojakom, ki jih je imel s seboj, je ukazal: Streljajte, to vam zapoveduje kapetan Bele roke. In druhal je šla po kavarnah in privatnih stanovanjih, pretepavala ljudi in jih aretirala. 300 ljudi je postalo žrtev teh divjaštev.

Nemiri in orjunska divjaštva so trajala še dva dni . . .

Dva ameriška zgodovinska dneva v decembru.

22. decembra. Izkrcanje Pilgrimcev. — Vožnja ladije "Mayflower" je eden izmed najbolj znanih dogodkov v ameriški zgodovini. Okoli leta 1620 so nekateri svobodni kmetovalci (yeomen) in rokodelci iz okraja Yorkshire na Angleškem, kateri so bili poprej radi verskega zatiranja, pobegnili na Holandsko, začeli pripravljati se na izselitev v Ameriko. V to svrho jim je kralj podelil nekaj zemlje v novem svetu. Ti izseljenci, ki so si sami nadeli ime "pilgrims" (romarji), so se vkrcali v jadrnico "Mayflower". Dne 9. novembra so prvič zagledali obal novega kontinenta; bila je to nizka, peščena obal ob rti Cod. na onem dolgem polotoku, ki je postavljen kot kak dolg narven pomol pred južnim Massachusettsom. Njih namen je bil naseliti se v domeni South Virginia kompanije, nekje med rekama Hudson in Delaware. Usoda pa je drugače obrnila. Kapitan ladije, ki je bil baje v službi Holandcev, trgujočih ob Hudsonu, je izjavil, da ne more kreniti bolj proti jugu vsled protivnih vetrov. Dolgo so križali sem in tja med trjo in kopnim in iskali ugodno mesto za naselitev. Slednjič so se odločili za točko, kjer se je potem razvilo mesto Plymouth, in dne 22. decembra 1620 so se izkrcali.

26. decembra. Bitka pri Trentonu. — Ta bitka je eden izmed najslovitejših dogodkov v ameriški zgodovini. Bilo je kasno decembra leta 1776. Po mnogem trudu se je Washingtonova vojska bila povečala na skoraj 6000 mož. Angleži, zadovoljni s tem, da so izgnali revolucijonarce z Jerseya niso niti poskusili prebroditi reko Delaware, marveč so se vtaborili blizu Trentona. Angleški general Howe je bil tako prepričan o polomu revolucije, da je dovolil svojemu namestniku Cornwallis, da se povrne na Angleško, in se je sam pripravljal odpotovati, ko ga je neki nepričakovani dogodek zadržal. Washington je doznal, da v mestu Trentonu je bilo okolo 1500 Hesijanskih plačancev pod poveljem polkovnika Ralla, ki je v svojem preziru napram revolucijonarcem izjavil: "Kaj treba okopov! Naj le pridejo rebeli; udarili bomo na nje z bajoneti." Ob mraku, na božični večer, je Washington z 2000 možmi začel priprave za prebroditev reke Delaware in napad na Trenton. Mislil je, da bo lahko presenetiti Hesijance po običajnem božičnem veseličenju. Led se je delal v reki, struja je bila deročа, noč temna in proti polnoči je nastal vihar in metež sodre. Bilo je štiri zjutraj, ko je vsa vojska prebrodila reko. To je ona toliko slovita Washingtonova prebroditev reke Delaware; slika "Washington Crossing the Delaware" je vsakemu znana. Ob zarji je dosegel Trenton. Sovražnik je zapazil Washingtonovo vojsko šele tedaj, ko je prišla do predstraž skoraj v sami vasi. Ljuta bitka je trajala le 35 minut, zmaga Amerikancev je bila popolna in v kratki kampanji, ki ji je sledila, je Washington izgnal Angleže skoraj iz vsega New Jerseya. — F. L. I. S.

NARAVNI PLIN V DRŽAVI NEW YORK.

Dunkirk, N. Y. — Na Sheridanovem polju so odkrili največji plinski vrelec, kolikor jih je bilo dozdaj odkritih. Vrelec daje vsaki dan do 1,000,000 kubičnih čevljev plina.

TAKO JE V KAPITALISTIČNI DRUŽBI!

Chicago, Ill. — V revščini je umrl 80-letni Frank P. Mayerberg, nekdaj izredno bogat stavbenik in iznajditelj proti ognju varnega stavbinskega materijala. Vse svoje veliko premoženje je izgubil v špekulacijah.

NE STRADAJTE! JEJTE MALINE!

St. Louis, Mo. — (Fed. Press.) — Prve maline sedanje sezone so prišle na trg v St. Louisu. Prišlo je osem kvortov malin iz Floride in cena kvortu je $2.25!

Kristijanija je Oslo.

Kristijanija, 27. dec. — Kristijanija, glavno mesto Norveške, oficijelno izpremeni svoje ime 1. januarja in zanaprej bo Oslo, kakor je sklenil parlament pred nekaj meseci.

Slovenska Narodna Podporna Jednota

Ustanovljena 9. aprila 1904. Inkorp. 17. junija 1907. v državi Illinois.

GLAVNI STAN: 2657-59 SO. LAWNDALE AVE., CHICAGO, ILLINOIS.

Izvrševalni odbor:

UPRAVNI ODSEK:

Predsednik Vincent Cainkar, podpredsednik Andrew Vidrich, R. F. D. 7, Box 103, Johnstown, Pa., gl. tajnik Matthew Turk, tajnik bolniškega oddelka Blaz Novak, gl. blagajnik John Vogrich, urednik glasila Josip Zavertnik, upravitelj glasila Filip Godina.

POROTNI ODSEK:

John Underwood, predsednik, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill., Martin Železnikar, Box 276, Barberton, Ohio, Fred A. Vider, 5408 S. Hamlin Ave., Chicago, Ill., John Terčelj, Box 22, Strabane, Pa., John Geršek, 414 W. Hay St., Springfield, Ill.

BOLNIŠKI ODSEK:

OSREDNJE OKROŽJE: Blaz Novak, predsednik, 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VZHODNO OKROŽJE: Jacob Ambrožič, Box 286, Moon Run, Pa. John Grošelj, 14821 Pepper Ave., Cleveland, O.

ZAPADNO OKROŽJE: Anton Sular, Box 104, Gross, Kans., za jugozapad. Max Mare, Box 166, Buhl, Minn., za severozapad. Mike Zugel, 5453 S. Winchester St., Murray, Utah.

Nadzorni odbor:

Frank Zaitz, predsednik, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill., Frank Somrak, 5817 Prosser Ave., Cleveland, O., William Sittev, 6404 St. Clair St., Cleveland, Ohio.

Združitveni odbor:

Predsednik: Frank Alič, 2124 So. Crawford Ave., Chicago, Ill. Joško Oven, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill. Jos. Skub, 6404 Orton Ct., Cleveland, Ohio.

VRHOVNI ZDRAVNIK: Dr. F. J. Kern, 6233 St. Clair Ave., Cleveland, O.

POZOR!—Korespondenco z gl. odborniki, ki delaje v glavnem uradu, se vrši takole:

VSA PISMA, ki se nanašajo na posle gl. predsednika se naslovi: Predsedništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE BOLNIŠKE PODPORE SE NASLOVI: Bolniško tajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

DENARNE POSILJATVE IN STVARI, ki se tičejo gl. izvrševalnega odbora in jednote vobče se naslovi: Tajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE V ZVEZI Z BLAGAJNIŠKIMI POSLI se pošiljajo na naslov: Blagajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Vse pritožbe glede poslovanja v gl. izvrševalnem odboru se naj pošiljajo Frank Zaitzu, predsedniku nadzornega odbora, čigar naslov je zgoraj.

Vsi prizivi na gl. porotni odsek se naj pošiljajo na naslov: John Underwood, 407 W. Hay St., Springfield, Ill.

Vsi dopisi in drugi spisi, namenjeni glasilu, oglasi, naročnina in sploh vse kar je v zvezi z glasilom jednote, naj se pošilja na naslov: "Prosveta", 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Pazite, če kupujete "real estate"!

Ogromne prevare se vrše pri prodajanju zemljišč, stavbišč, farm in hiš.

Poštni oddelek Zedinjenih držav je pred kratkim postavil neko kompanijo na listo goljufivih družb, ker so izvidi dognali, da je prevarila najmanje 12,000 žrtev za okroglih 15 milijonov dolarjev.

Ob tej priliki izvršene studije so dognale, da obstoja 60 do 80 švindlarskih kompanij, ki vrše svoje posle v približno 50 večjih mestih in imajo svoje mreže v najmanje 25 državah. Ceni se, da je bile zadnja 4 leta najmanje 100,000 do 150,000 ljudi prevarjenih z "real estatom". Švindlerske kompanije so izmolzle najmanje 100 milijonov dolarjev iz žepov svojih žrtev.

Pomanjkanje stanovanj in želja večine ljudi, da bi imeli svojo hišico, zelo pomaga tem pijavkam. Mnogo je načinov, katerih se poslužujejo brezvestni goljufi. Eden je sledeči:

V hišo pride agent, pogostoma ženska, in vam pove, da uprizarja ta in ta kompanija loterijo na stavbišča. Najlepše je to, da stvar nič ne stane. Treba je le, da podpišete par vrstic, s katerimi potrjujete, da se želite udeležiti loterije. Pozneje pride drug agent, in vam naznani, da ste vi tista srečna duša, ki je zadela v loteriji, in da vsled tega dobite stavbišče v kraju, kjer se razvije nov, krasen del mesta. Zemljišče ne stane nič, izvzemši takso za prepis, katere — seveda — ne morete pričakovati, da bo plačala kompanija, ki vam je že podarila "lot". In kdo ne bi dal 40 do 50 dolarjev za stavbišče, ki bi drugače veljalo nekoliko sto dolarjev, če bi ga kupovali?

Ko vam agent pokaže "vaše" stavbišče, ste nekoliko razočarani. To ni, kar ste si domišljali. Majhno je, vi pa bi radi imeli kos vrta okrog hiše. Toda darovano je, in takemu konju se ne gleda na zobe. Ampak agent je opazil vaše razočaranje; celo pripravljen je bil na to. Vzame vas izpod pazduho in vas popelje v center "nove naselbine", kjer so loti veliko večji. Seveda tu še ni hodnikov, ne vodovoda, ne kanala, ampak vse to je označeno z napisi, in ulice, katerih še ni, imajo že imena. Tukaj bi bilo lepo imeti stavbišče in malo kasneje hišo, zakaj tu bo prometno in trgovsko središče nove kolonije. Kako bi vam to ugajalo, prijatelj?

Razume se, da so ti loti dražji. Toda agent je pripravljen pomagati vam tudi v tem. Od cene tega stavbišča bodo odračunali vrednost v loteriji dobljenega lota, in plačali boste le, recimo, 400 dolarjev. In kadar bo polovica odplačana, vam bo kompanija zgradila hišo, ki jo boste tudi lahko odplačevali na obroke. Kako bi bilo to? To je prilika, ki se vam ponuja enkrat v življenju. Nikdar več ne boste tako po ceni prišli do svoje hiše.

Vi pristanete in začnete odplačevati, dokler se nekega dne ne prepričate, da ne bo v tem kraju sto let ne mesta ne predmestja ne sploh naselbine, da je vaše stavbišče le majhen del farme, ki jo je kompanija kupila za manje nego ste vi dali za en lot, da nihče ne misli na stavbo kakšne železnice, tramvaja ali drugega prometnega sredstva, in da vaše stavbišče ni vredno piškavega oreha.

Ali pa ste nemara podpisali kontrakt, po katerem ste bili, ko ste ga prečitali, do dobrega prepričani, da bo kompanija napravila vodovod in kanalizacijo in trotoarje, in da sami ne boste imeli nobenih stroškov več.

Toda čez leto dni zahtevajo od vas nekakšna plačila. Če se pritožite kompaniji, vam svetuje, da prečitate kontrakt, ki ste ga podpisali. Ta kontrakt obsega res vse nasprotno temu, kar ste vi mislili, ker vam je jezik legalnih dokumentov tuj, posebno če so ga sestavili goljufi.

Da bi tožili na sodniji? Odvetniški izdatki bi bili preveliki. In brez odvetnika ne morete pričakovati nikakršnega uspeha. Nazadnje vam ne ostane nič drugega, kakor bridko spoznanje, da ste bili prevarjeni.

Iz vsega tega sledi, da je treba največje previdnosti, če se kupuje "real estate". V deželi je dovolj poštenih kompanij in agentov, toda če jih človek ne pozna, je treba, da se dobro pouči, preden napravi prvi korak.

Kašelj

ostabuje sistem in je vedno neprijeten. Tukaj pride na pomoč

Severa's Cough Balsam.

Teši razdraženje, odpravi plošlost sluzov, olajša kašelj in more preprečiti dosti resnih bolezni.

Cena 25 in 50 centov.

Vprašajte vašega lekarnarja.

W. F. SEVERA CO. CEDAR RAPIDS, IOWA

Potniki v stari kraj in emigrantje

iz starega kraja potujte preko

EMIL KISS BANKIRJA

133—2nd Ave., New York

Denarne pošiljatve — Dolarjih — Dinarjih.
Hranilni oddelek.
Javni notarski urad.
Pišite za informacije.

K. Ettlinger:

Prerok Joel.

Legenda.

V strašnem gnusu nad nemoralnostjo sedanjega sveta se je umaknil bivši župnik naše fare svetu, odromal na Javo, hoteč ustanoviti tam mesto po svoji dobri volji in okusu. In je živel dolgo časa v neki votlini od studenčnice in koreninic in je pridigal živalim, dokler ga ni našel neki časopisni reporter in ga oznanil kot novega preroka sveta. In se je zgodilo čudo, da so prihajali ljudje v trumah k Joelu, ki naj jih spokori. Pa si je izbral tri iz svojih privržencev in se umaknil še globlje v goščavo in ustanovil z njimi mesto po svojem okusu. In je bil eden njegovih zvestih baron. Svoje čase je bil jako bogat, pa je imel smolo, da je zapravil svoje premoženje na igri in ženskah in ga je njegova družina razdelila. In mu ni preostalo drugega kot pleša. Drugi je bil postopač, ki so ga zasledovali radi roparskega umora s tiralico. Rdeče lase je imel in prav tako lepo barvan nos. In ni imel sicer nič več. In je bil slednjič še tretji, ki je bil uboga obrtniška para, zelo pobožen in vegetarijanec. Ti trije so torej sledili Joelu v notranjost gozda. Joel pa je spoznal, da izvirajo vsi grehi od mesa. "Nič ni pogubnejšega kot luksus," je pridigal Joel in preklel udobnosti življenja. In je prepovedal svojim mlajšim zidati hiše.

In so živeli tako njegovi učenci z njim na nekem borovem drevesu. Zjutraj ob prvih solnčnih pramenih so zapustili svoje bivališče in nabirali gliste in koreninice v svojo hrano. Pa so si potem potolažili svoj glad, posedli ob vznožju svojega drevesa in modrovali. In jim je Joel zapel visoko pesem vzdržnosti in jim bral iz svetega pisma. Potem pa so se vsi štirje shudovali nad svetom in so se zazdeli samim sebi jako svetniški. In ko so se dovolj nahudovali in namodrovali, so splezali vsak na svojo vejo. In si niso mogli raztrgati pri tem svojih hlač, kajti jih niso imeli. Popoldne so telovadili v svrho okrepitve svojega telesa, kajti so videli, da delajo tudi opice take vaje. In so se vihteli od veje do veje, hodili po rokah, se praskali drug drugega in se obmetavali s smrečnimi štorži. Potem so spet jedli, molili in legli na svojih vejah k počitku. In je šlo tako dan za dnevom, deset dolgih let. Pa so mislili, da so vdušili v sebi glas mesa.

In se je pripetilo nekega dne nekaj strašnega.

Ko so se vzbudili v jutranji zarji, so zapazili pod svojimi vejami žensko postavo, lepo kot greh in oblečeno samo v srajco. In je začel Joel: "Poberi se, satanas. Apage, apage, apage!" in je napravil tri križe in je tudi vsak njegovih mlajših napravil tri križe, kar jih je vse skupaj dvanajst.

Pa se čudežnolepa gospodična ni pobrala, temveč si je pokrila obraz z rokama, bridko zajokala in dejala: "Jaz nisem satan!"

"Kdo pa si?" je zakričal Joel in se je sklonil tako daleč naprej, da bi bil skoraj padel s svoje veje.

"Jaz sem pevka," je dejala čudežnolepa gospodična, "nazvana la belle Clerero, in so me ugrabili iz moje vile naličeni možje in me zavlekli v ta gozd. In so mi pobrali vse razen srajce, kajti je v nji uvezen moj monogram, in me pustili samo tukaj. Če se me ne usmilite vi, prečastiti starčki, moram tukaj tužno poginiti od lakote.

Spogledali so se vsi štirje puščavniki.

"Kaj naj storimo?" je vprašal baron.

"Poslana nam je z neba, da nam olajša našo samoto," je dejal roparski morilec. "Vzemimo jo medse."

"Angelj je v človeški podobi, nam v tolažbo," je dejal rokodelec. "Sprejmimo jo medse."

"Amen!" je zaključil Joel in se okrenil k lepotici: "Kdor že si, bodi nam pozdravljena, če hočeš živeti z nami naše borno življenje: bodi nam pozdravljena."

In se je čudežnolepa gospodična nasmehljala jako ljubko in je zardela.

Štirje puščavniki pa so splezali s svojih vej in storili, kar so bili navajeni. Nabirali so gliste in koreninice v hrano. Roparski morilec je zvil iz velikega lista korček, ga napolnil s studenčnico in ga prinesel gospodični v krepčilo. Obrtnik je izkopal tolsto koreninico, jo skrbno osnažil in jo prinesel gospodični. Baron pa je vzel najdebelejšo glisto, ki jo je našel, se smehljal in jo prinesel gospodični. In je vzdihoval pri tem. Le Joel se ni zmenil za čudežnolepega gosta. Kolikorkrat se je srečal njegov pogled z njenim, se je pokrižal in pogledal v drugo smer. Ko so se vsi nasitili, so pričeli modrovati.

"Mulier taceat in ecclesia", je začel Joel in velel čudežnolepi gospodični, naj sede vstran. In so tako modrovali, govoril pa je samo Joel. Ostali pa so se delali, ko da poslušajo. Čuvstvo neprijetnosti jih ni zapustilo ves dan. Ko je napočil večer, je rekel Joel: "Ni nam do tega, da bi delili s teboj, ki si nam od Boga poslana, svojo samoto in spali na istem drevesu. Poišči si torej, o gospodična, drugo drevo, kjer boš počivala." In se je tako zgodilo. Čudežnolepa gospodična je splezala na drevo, ki je stalo bolj vstran, štirje puščavniki pa šli k počitku na svoje stare veje.

Ko pa je sinilo jutro, glejte, je sedel vsak od puščavnikov na drugi veji popolnoma drugega drevesa in so bili videti jako skrokani. Le Joel je ležal še na tistem mestu, kjer je zadremal. In je sijal pokoj blaženega na njegovem obličju. Tistega dne pa je zastavil baron tekom modrovanja vprašanje: "Kakšen pomen ima vzdržnost?" In se je Joel prestrašil v svojem srcu in je govoril dolgo in dobro. Pa so se ostali delali, ko da poslušajo. In je minil ta dan kot prejšnji in so legli k počitku kot prejšnji. In ni Joel nič slišal, da se je o polnoči nekaj zgenilo med vejami. Ko se je zjutraj zbudil, glejte si, manjkala sta dva njegove družine: baron in čudežnolepa gospodična.

In so šli na posvetovanje Joel in roparski morilec in obrtnik, vsi trije. Pa so sklenili počakati, da se izgubljenca povrneta. In so čakali tako ves dan. Toda pogrešanca se nista povrnila. In tudi ponoči se nista vrnila, temveč se sploh nista vrnila. Tretji dan pa je izpregovoril roparski morilec: "Oče" Joel, ostani tukaj. Naju dva pa, obrtnika in mene, pa pusti, da greva iskat izgubljena. Morda sta zašla ali se jim je pa primerila nesreča." In ju je Joel blagoslovil in dejal: "Pojdita z Bogom. Jaz vaju bom čakal."

In je čakal Joel ves dan. Toda onadva se nista povrnila. In tudi ponoči se nista vrnila, temveč se sploh nista več povrnila.

In je živel tako potem Joel sam v gozdu. Kajti ni bilo v ta kraj nobenega časopisnega reporterja, da bi bil zvedel svet o njem in njegovem nehanju. In je postal Joel star in je umrl. In ostalo je njegovo truplo na veji, na kateri je živel Joel. Deset let po njegovi smrti je korakal po gozdu mož. Imel je bele lase in velika očala. In je nosil seboj zeleno pušico, kamor je zapiral hrošče in črve in gliste vsemogočih vrst. Pisal se je Eugen Dubois. Ko je zagledal Joela, je vzkliknil: "Hvala Bogu, Darwin je rešen. Tu je, dolgoiskani posrednik med človekom in opico." In je oznanil Dubois svojo najdenino svetu. Pa je postal Joel po svoji smrti slaven mož v plačilo za svoje bogudopadljivo življenje in svojo vzdržnost.

Dr. Pavel Grošelj:

Astronomski pomenki.

II. Mars, zvezda ugank.

(Dalje.)

— Le na prvi pogled te premoti ta misel. Če jo premeriš do dna, ti zabliske iz nje nov argument za smotrenost in živo potrebo kanalov na Marsu.

Svetu, ki so mu izravnane gore in morja zasuta, preti poleg suše še druga, enako opasna nevarnost. V polarnih čepicah leži njen izvor, ki smo jih pozabili vzeti v račun pri vodni bilansi.

Dovolj jasno ti Mars pripoveduje o nji, kadar se poslavlja zima od njegovih dežel.

— Pomlad je tu! Kako enolične in puste vstajajo marsove pokrajine iz zimskega spanja. Zarumenela so jezera in morja kot da bi se bila izsušila preko zime. Obledeli so po celinah temni prekopi, da jedva še tu in tam opaziš medlo sled njih omrežja. Na beli tečajni kučmi počiva toplo pomladno solnce. V njegovih žarkih se tali snežna odeja — in ko prihaja poletje, je odkopnel že obširen pas. Temen rob se pojavi vseokrog taleče se čepice, kot da bi tamkaj zastajalo in naraščalo globoko vodovje. Že nabrekajo plitva morja na jugu in stopajo preko nizkih otokov. Vedno temnejša se riše planjava voda, ko se je napila polarne povodnji. Bliže in bliže k celinam hrumi narastlo vodovje. Zdaj, zdaj bo planila strašna poplava preko nizkih pečenih planjav in potopila v vesoljnem potopu vse kontinente.

Sedaj se odprite, vi žejni prekopi! Vklenite pretečo poplavo v meje svojih bregov in popeljite nje grozo kot blagoslov po izmučeni zemlji!

In res! — Struga za strugo se stemni po žoltih celinah, ostrejše in jačje postajajo črte prekopov, množe se, spajajo v enotno omrežje. In ko je sila največja — prikaže se čudo!

Kar črez noč se pojavi poleg nabreklega kanala, sedaj tu sedaj tam, nova vzporedna struga. Kot da je odprla ob najhujši nevarnosti tajinstvena roka zatvornice nevidnega kanala.

Ko je l. 1888 Schiaparelli prvič popisal ta zagonetni pojav podvojitve marsovih prekopov, so učenjaki majali z glavami. In še danes bi ga prištevali med bajke iz "Tisoč in ene noči," da ga niso videli na lastne oči in izpričali tudi drugi resni in trezni opazovalci.

Planetski roman.

Presenetljiva odkritja na marsovi obli niso vzbudila mrzličnega razburjenja samo v krogu znanstvenikov, temveč so dvignila iz duševnega ravnovesja tudi izobraženo širše občinstvo.

Ko so celo sporočili nekateri opazovalci, da se pojavi spomladi ob nabreklem temnem prekopu zelenkast pas po pečeni pustinjski zemlji, ki vedno bolj živo zazeleneva v marsovo visoko poletje, a obledi in porumeni, ko se bliža pozna jesen, tedaj je prikipelo razburjenje do vrhunca. Publika je smatrala ta pojav za neizpodbiten dokaz, da je Mars domovina živih bitij. Njegova flora nam je poročila nedvoumen planetski pozdrav življenja, ki klije, zori in vene nad daljni bratski zemlji.

Neutešno hrepenje se je rodilo iz tega spoznanja.

Kot dvoje samotnih otokov štrlita Zemlja in Mars iz mrzlega, nepriljudnega svetovnega etra. Razvojni val je pljusknil ob njiju mrtve, brezplodne čeri. Sirotno dete se je izvilo pred milijonletji iz njegovih pen, nebogljen najdenček — življenje. V robinzonski samoti in neutrudnosti se je izšolalo na obeh zemljah do razumnega bitja — človeka.

V človeški kulturi se je zavedlo samega sebe, zaslutilo je svojo preteklost in svoje cilje, z zaupnim pogledom se je ozrlo po univerzu, iskat svojih bratov. — Z Zemlje in z Marsa! —

Dvoje hrepenečih in iščočih se kultur — ločenih od brezbrežnega oceana gluhega etra!

Kot grška drama Here in Leandra, prenešena v grandijozne vsemirske dimenzije, se čuje ta misel.

Ali je dvoje kulturnih plemen manj iznajdljivih kot je bilo ljubeče srce priproste Here? Zakaj ne prižge nobeno izmed ljubljenih bitij pod večer drobne lučice na svoji zemlji, da bi svetila preko svetovnega morja do izvoljenca in kazala pot njegovemu hrepenenju?

Bilo je v istini žensko srce, ki se ni ustrašilo ovir, koje stavlja vesoljstvo planetski ljubezni. V Parizu je poklonila že pred leti navdušena dama francoski akademiji znanosti 100.000 frankov z namenom, da bi učenjaki skušali doumeti se s prebivalci na Marsu.

Marsijanski tehniki gotovo tudi ne drže križem rok. Celemu svetu so preobrazili lice, pa naj jih spravi v zadrego vprašanje, kako poslati drobno svetlobno pisemce ljubljenki Zemlji?

V decembru l. 1900 je opazoval Amerikanec Douglas marsovo oblo. Ozek srp je bil odrezan od nje tiste dni, da se je videla odščipnjena kot lunina plošča par dni po ščepu. V temnem, ne obsvetljenem pasu je segala noč izza marsovega hrbta na obsvetljeno poluto. V zanočem robu našega planeta je zapazil Douglas drobne nemirne lučice. Ugašajo in se prižigajo, zasvetijo se sedaj tu sedaj tam — kot roj plesočih kresnic. Več dni zapored se je opajal nad nerazrešno igro lučic v marsovi noči.

Še danes ne vemo zagonetnemu pojavu zadovoljive razlage. Nekateri so govorili o oblakih na Marsu, ki jih visoko na nebu zlati zahajajoče solnce, med tem ko krije nizke planjave že trda, neprodirna noč. Bilo pa jih je mnogo, ki so zrli v trepetajočih lučicah svetlobne signale Marsijancev. Z njimi obveščajo naš svet o svojem bivanju in vabijo zemljane k odzivu.

Nismo jim ostali dolžni odgovora. A odzvali smo se jim na jako nepričakovan način. Ker nam je primanjkovalo tehniških sredstev za interplanetarno korespondenco, smo poverili težavno nalogo vseznalki fantaziji.

Ne obotavlja si dolgo! S smelim gibom zgrabi Marsijanca in ga postavi na Zemljo, prime človeka in ga odloži na marsovih planjavah. — Tako sedaj se zagovorita do dobra, pa si povrh še prihranita ogromni vsemirski pisemski porto!

Sedli smo z Marsijanci k črni kavi, pušili tobak ter se razgovarjali o literaturi, ženskah in športu. In kakor je že stara navada "razumnih" bitij, smo se na koncu pošteno sporekli, si segli v lase ter pričelo vojno na življenje in smrt za nadvlado marsijanske ali človeške "kulture".

V svetovni literaturi se je rodil planetski roman.

S kako skromnim bijološkim znanjem je bil oborožen pred tristo leti prvi planetski romanopisec Kepler. Vprašanje o bivanju razumnih bitij po tujih svetovnih ga je zalotilo popolnoma nepripravljenega. Le priproste "Sanje," Somnium, si je upal podariti človeštvu. Zato so njegovi seleniti prave sanjske prikazni, ki so morale zbežati, ko se je v znanosti dan zazoril.

Čudoviti pojavi na Marsu pa so bili odkriti v dobi, ko si je bijološka veda v sijajnem pohodu pravkar izvojevala najlepše triumfe. Razvojni nauk je oplodil vse panoge človeškega znanja. V živih bitjih smo pričeli občudovati umotvore, ki so izšli po tisočletnem trudu in poizkušanju iz umetniške kovačnice prirode. Boj za obstanek je po Darwinu oni kovač ki neusmiljeno kuje in preobraža prožno organsko snov, menjajoče se življenske razmere pa so vroča žerjavica, ki mu neprestano greje živo "železo," da ostane mehko in obrazno.

Kako divne perspektive bi bilo moralo odpreti to spoznanje planetskim romanopiscem! Na kak način so se prilagodila živa bitja dokaj različnim življenskim odnošajem na Marsu, kake poti bi bil tamkaj lahko krenil telesni razvoj razumnih bitij daleč preko one razvojne postaje, ki je zaenkrat obstal na nji telesni ustroj človeka na zemlji — in končno, v katere za nas še nedozorne kulturne pristane spe umski razvoj človečanstva na Marsu, v tehniki in umetnosti, znanosti in morali?

Toda samo eno reklo moderne bijologije je bilo dovolj glasno, da so ga čuli tudi leposlovci — "boj za obstanek".

Dvoje raznolikih kultur se srečava v njihovih spisih, marsijanska in človeška. Strnile se bodo in izvenele v prekrasen kulturen akord! — tako vsaj so sanjale najčistejše duše od Keplerja do danes.

"Kulturonosec" človek pa je dokazal drugače. Z ognjem in mečem je nesel svojo izobrazbo med Azteke in Indijance, črnce in polinezijce in Darwin ga je znanstveni opravičil. Ena zemlja more imeti samo enega gospodarja, telesno ali umsko šibkejši mora v boju za obstanek podleči.

Planetski roman je ostal zvest tej krvavi tradiciji človeštva.

V zverskem klanju si posvedočijo Marsijanci in ljudje svojo kulturo do popolnega poraza in pogibeli enega izmed njiju.

(Dalje prihodnjič.)

Razno.

Konkurenca med krvniki. Poročali smo pred kratkim, da je bil v Altdorfu v Švici obsojen na smrt neki roparski morilec in da se ima giljotiniranje izvesti v najkrajšem času, prvikrat zopet po dolgih letih, da pa ni bilo mogoče dobiti krvnika, ki naj bi izvršil to ne baš preveč prijazno delo. Altdorfsko sodišče si je hotelo izposoditi rablja od drugod, pa mu ga niso mogli odstopiti iz raznih, večinoma birokratskih vzrokov. Tako naj bi čakal delinkvent še nekaj časa, dokler se ne posreči iztakniti krvnika.

Medtem pišejo švicarski listi, da prvotna vest ni popolnoma točna. Res je bilo sodišče v Altdorfu v začetku v zadregi, kje naj dobi rablja, ker ga samo ni imelo. Ker ga ni moglo nikjer dobiti na posodo, namreč takega, ki mu je spravljanje ljudi na oni svet, z dovoljenjem gosposke seveda, poklic, so se morali zateči k diletantu, ki nemara še ne bo imel prav nobene prakse v tej stvari in bo morda celo še neroden pri svojem delu. Toda ni kazalo drugega, kot da ugriznejo v kislo jabolko in apelirajo na rahločutnost državljanov, naj ne puste predolgo čakati reveža v negotovosti, in naj se kdo javi, da ga odreši muk, ki mu jih je povzročilo čakanje.

Javilo se je precej ljudi, ki so bili pripravljeni spraviti onega s sveta, seveda ne po svoje, ampak po veljavnih predpisih. Tako je sporočil neki Nemec iz rajha, da upa biti kos svoji nalogi, ker je služil več let v francoski tujski legiji in je obesil že dvanajst ljudi ali jim odsekal na ta ali oni način glavo. Dostavil je, da si je na tem polju pridobil v svoji karijeri precejšnje prakse in da zaupa svoji spretnosti, da delinkventa ne bo skoraj nič bolelo. Omenil je tudi, da spričo te njegove porabnosti ne bo razpisana nagrada 2000 švicarskih frankov prevelika.

Drug Nemec je navajal v svoji oferti kot priporočilo dejstvo, da je bil za svetovne vojne skoraj vedno v sprednji črti in pokazal dovolj poguma. Zato da mu je zahtevana "usluga" bagatela, za katero se je zadovoljil s polovico honorarja, namreč samo s 1000 franki.

Naš vir ve povedati, da je sedaj morilec že rešen vsega človeškega trpljenja in da je šel posel v resnici prav gladko diletantu izpod rok. Komu pa je zaupalo sodišče v Altdorfu to važno uradovanje, pa žalibog ne vemo povedati. Glavna stvar je, da je šlo, da se je pokazala tudi na tem polju zaslužka, za pripravne ljudi nemara prav lahkega, občutna konkurenca in da je dokazala altdorfska sodnija svojim birokratičnim koleginjam v Švici, da je bolj napredna kot one in da uraduje lahko povsem neodvisna od njih.

NAROČNIKI POZOR

Znamenje (Nov. 30-24) pomeni, da vam naročnina poteče na ta dan. Ponovite jo pravočasno, da vam lista ne ustavimo. Ako lista ne prejmete, je mogoče vstavljen, ker ni bil plačan. Ako je vaš list plačan in ga ne prejmete, je mogoče ustavljen, vsled napačnega naslova, pišite nam dopisnico in navedite stari in novi naslov.

Naši zastopniki so vsi društveni tajniki in drugi zastopniki, pri katerih lahko plačate naročnino.

Naročnina za celo leto je $5.00 in za pol leta pa $2.50. Člani S. N. P. J. plačajo za pol leta $1.90 in za celo leto $3.80.

Za mesto Chicago in Cicero za leto $6.50, pol leta $3.25, za člane $5.30.

Za Evropo stane za pol leta $4.00, za vse leto pa $8.00.

Tednik stane za Evropo $1.70. Člani doplačajo samo 50c za poštnino.

Naročnino lahko tudi sami pošljete na naslov:

UPRAVNIŠTVO "PROSVETA" 2657 So. Lawndale Ave., CHICAGO, ILL.

DA SKUHAŠ DOBRO PIVO. PIŠI PO NAŠE PRODUKTE.

Imamo v zalogi slad, hmelj, sladkor in vse druge potrebščine. Poskusite in se prepričajte, da je doma pri nas kuhani vedno le najboljši in najcenejši.

Grocerijam, slaščičarjem in v prodajalne železnine damo primeren popust pri večjih naročilih. Pišite po informacije na:

FRANK OGLAR. 6401 Superior Avenue, Cleveland, O.

Ali želiš znati pravilno pisati in čitati angleško? Naroči si "Slovensko angleško slovnico", katero je izdala in ima na prodaj Književna matica S. N. P. J.

Povest "Jimmie Higgins" je zrcalo dobe ameriškega proletariata ob času velike vojne. Dobi se pri Književni matici S. N. P. J.

KNJIGE

Književne Matice S.N.P.J.

Književna matica Slovenske narodne podporne jednote je izdala in ima v zalogi sledeče knjige:

Pater Malaventura. Spisal Zvonko A. Novak. Izvirna povest iz življenja ameriških frančiškanov. Z izvirnimi slikami, katere je izdelal Stanko Žele. Fina trda vezba. Cena s poštnino vred $1.50.

Slovensko-angleška slovnica. Dodatek raznih koristnih informacij. Fina trda vezba. Cena $2.00 s poštnino vred.

Jimmie Higgins. Spisal Upton Sinclair, poslovenil Ivan Molek. Povest iz življenja ameriškega proletarijata za časa velike vojne. Trda vezba. Cena $1.00 s poštnino vred.

Zajedalci. Spisal Ivan Molek. Povest iz doslej skritega kosa življenja slovenskih delavcev v Ameriki. Trda vezba. Cena $1.75 s poštnino vred.

Zakon biogenezije. Spisal Howard J. Moore, poslovenil J. M. Zelo poučna knjiga, ki tolmači mnoge naturne zakone in pokazuje, kako se splošni razvoj ponavlja pri posamezniku fizično in duševno. S slikami. Trda vezba. Cena $1.50 s poštnino vred.

Zadnji dve knjigi, naročeni skupaj, dobite za tri dolarje. Vse zadnje štiri knjige za šest dolarjev. Vredne so!

Naročbe, s katerimi je poslati denar, sprejema

Književna Matica

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.